

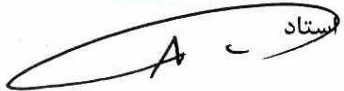

نمونه

تایید اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیأت داوران نسخه ی نهائی پایان نامه خانم. سعیده شهبابی رابری تحت عنوان : اثر سیاست های پولی بر ارزش اقتصادی آب در بخش کشاورزی؛ مطالعه موردی: شهرستان ارزوئیه استان کرمان

را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

امضاء	رتبه ی علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیأت داوران
	دانشیار	دکتر صادق خلیلیان	۱- استاد راهنما
	استادیار	دکتر سید ابولقاسم مرتضوی	۲- استاد مشاور
	استادیار	دکتر سید حبیب الله موسوی	۳- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی
	استادیار	دکتر سید حبیب الله موسوی	۴- اساتید ناظر: ۱- داخلی
	استاد	دکتر مجید احمدیان	۲- خارجی

آیین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه

تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها، باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آیین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه می باشد، باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱۸ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

« اینجانب سعیده شهبابی رابری دانشجوی رشته اقتصاد کشاورزی ورودی سال تحصیلی ۱۳۹۰ مقطع کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی متعهد می‌شوم کلیه نکات مندرج در آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته‌های مستخرج از پایان‌نامه تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آیین‌نامه فوق‌الشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم.»

امضاء:
تاریخ: ۹۲/۱۲/۲۴

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، میبایستی از فعالیتهای علمی-پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله)ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به دفتر نشر آثار علمی دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

“ کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته اقتصاد کشاورزی است که در سال ۱۳۹۲ در دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر صادق خلیلیان مشاوره جناب آقای دکتر سید ابوالقاسم مرتضوی از آن دفاع شده است ”

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به دفتر نشر آثار علمی دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

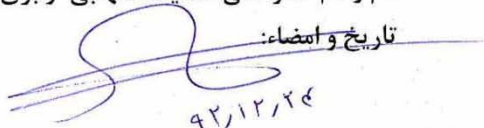
ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵ دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند، به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب سعیده شهابی رابری دانشجوی رشته مهندسی اقتصاد کشاورزی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: سعیده شهابی رابری

تاریخ و امضاء:

۹۲/۱۲/۲۴

بسمه تعالی

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده کشاورزی

گروه اقتصاد کشاورزی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد مهندسی اقتصاد کشاورزی

اثر سیاست‌های پولی بر ارزش اقتصادی آب در بخش کشاورزی؛ مطالعه موردی: شهرستان ارزوئیه استان کرمان

نگارنده

سعیده شهبابی رابری

استاد راهنما

دکتر صادق خلیلیان

استاد مشاور

دکتر سید ابوالقاسم مرتضوی

۱۳۹۲

ماحصل آموخته‌هایم را تقدیم می‌کنم به آنان که مهر آسمانی‌شان آرام بخش آلام زمینی ام است

به استوارترین تکیه‌گاهم، دستان پر مهر پدرم

به سبزترین نگاه زندگیم، چشمان پر فروغ مادرم

که هرچه آموختم در مکتب عشق شما آموختم و هرچه بگوختم قطره‌ای از دریای بی‌کران مهربانیتان را پاس نتوانم بگویم.

امروز، هستی ام به امید شماست و فردا کلید باغ بهشتم رضای شما

ره آوردی کران سنگ تراز این ارزان نداشتم تا به خاک پایتان نثار کنم، باشد که حاصل تلاشم نسیم کوزه‌خوار محنتی‌تان را بزرزاید.

بوسه بردستان پر مهرتان

و تقدیم به خواهران و برادرانم

که همیشه یار و یاورم بوده‌اند.

شکر و قدردانی

به مصداق «من لم یسکر المخلوق لم یسکر الخالق» بسی شایسته است از استاد راهنمای ارجمندم جناب آقای دکتر صادق خلیلیان که با سعه صدر و صبوری مرا راهنمایی نموده و با ارائه نظرات سازنده و رهنمودهای بی دریغشان در پیشبرد این پایان نامه سعی تام مبذول داشتند، کمال شکر را دارم.

از استاد مشاور ارجمندم جناب آقای دکتر سید ابوالقاسم مرتضوی که در طول این تحقیق بارها رهنمودهای خود را مورد لطف خویش قرار دادند، صمیمانه سپاسگزارم.

از داوران محترم جناب آقای دکتر محمد احمدیان و جناب آقای دکتر سید حمید الله موسوی که زحمات داورانی این پایان نامه را به عهده داشتند، صمیمانه شکر

و قدردانی می‌نمایم.

از کلیه اساتید که تقدیر کرده به خصوص جناب آقای دکتر وکیل پور که در دوران تحصیل از محضرشان کسب فیض نمودم، شکر می‌نمایم.

چکیده

کشاورزی به عنوان یکی از محورهای اساسی توسعه در کشور به شدت به آب آبیاری وابسته است و منابع آبی با توجه به تقاضای رو به افزایش و استفاده‌های متفاوت از آن به شدت تحت فشار بوده‌است. از این رو، مدیریت منابع آب و تخصیص بهینه‌ی آن از اهمیت روزافزونی برخوردار است. بدون تردید یکی از مهم‌ترین ابزارهای تخصیص بهینه‌ی منابع آب، ارزش‌گذاری اقتصادی است که راهبرد توسعه‌ی بلندمدت کشور نیز بر آن تأکید دارد. امروزه تصور وجود یک اقتصاد بدون استفاده از ابزارهای سیاست‌گذاری و مداخله سیاست‌گذاران تقریباً غیرممکن به نظر می‌رسد و بخش کشاورزی به عنوان یکی از بخش‌های اقتصادی کشور تحت تأثیر سیاست‌های کلان نیز قرار دارد. شهرستان ارزوئیه نیز از جمله مناطق کشور است که با بارندگی حدود ۹۰ میلی‌متر در سال با بحران کم آبی مواجه است. در این مطالعه اثر سیاست‌های پولی بر ارزش اقتصادی آب کشاورزی به صورت موردی شهرستان ارزوئیه استان کرمان با استفاده از مدل برنامه‌ریزی ریاضی پویا برای سال زراعی ۹۱-۹۰ مورد بررسی قرار گرفت. اطلاعات مورد نیاز در این مطالعه با استفاده از اطلاعات پرسشنامه‌ای از کشاورزان منطقه ارزوئیه و همچنین اطلاعات بانک مرکزی طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۵۷ جمع‌آوری گردید. طبق نتایج به‌دست آمده، محصول گندم بیشترین سطح زیر کشت را به خود اختصاص داده‌است و محصولات یونجه، ذرت دانه‌ای، سیب زمینی و پنبه نیز در الگوی کشت بهینه جای دارند و همچنین محصول جو و هندوانه از سال چهارم وارد الگوی کشت می‌شوند. الگوی پیشنهادی برای دوره پنج ساله، کاهش سطح زیر کشت محصولات گندم و یونجه و افزایش چشم‌گیر سطح زیر کشت محصول پنبه را پیشنهاد می‌دهد. ارزش اقتصادی منابع آب زیرزمینی منطقه طی دوره پنج ساله برآورد گردید به طوری که ارزش اقتصادی هر متر مکعب آب در سال اول مبلغ ۹۶۰ ریال برآورد شد که طی دوره مورد مطالعه روند کاهشی نشان می‌دهد به طوری که در سال پنجم مبلغ ۳۴۰ ریال برآورد گردید. همچنین نتایج حاکی از آن است که افزایش حجم پول منجر به افزایش نرخ بهره می‌گردد و با سناریوهای مختلف این تغییرات وارد الگوی کشت گردید با توجه به نتایج حاصله افزایش حجم پول بر سطح زیر کشت تأثیر منفی دارد و منجر به کاهش ارزش اقتصادی آب می‌گردد. لذا پیشنهاد می‌شود اثر سیاست‌های پولی در سطح خرد نیز مورد توجه قرار گیرد و برای حفظ ثبات اقتصادی در بخش کشاورزی، هدف افزایش درآمد این بخش به عنوان اولویت اهداف سیاست پولی مد نظر قرار گرفته و از افزایش بی‌رویه حجم پول جلوگیری شود.

کلمات کلیدی: سیاست‌های پولی، بخش کشاورزی، ارزش اقتصادی آب، برنامه‌ریزی ریاضی پویا، ارزوئیه کرمان

فهرست مطالب

۲	۱- کلیات تحقیق
۲	۱-۱- مقدمه
۵	۲-۱- بیان مسئله
۸	۳-۱- اهداف تحقیق
۸	۴-۱- سؤالات تحقیق
۹	۵-۱- فرضیات تحقیق
۹	۶-۱- ضرورت تحقیق
۹	۱-۶-۱- سیاست پولی
۱۲	۱-۶-۱-۱- ابزارهای سیاست پولی
۱۲	۱-۶-۱-۲- ابزارهای کمی یا غیر مستقیم سیاست‌های پولی
۱۴	۱-۶-۱-۳- ابزارهای کیفی یا مستقیم سیاست‌های پولی
۱۶	۱-۶-۱-۴- استراتژی سیاست پولی
۱۷	۷-۱- ارزش اقتصادی آب
۱۷	۸-۱- اطلاعات آماری و روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۸	۹-۱- قلمرو تحقیق
۲۲	۲- پیشینه پژوهش
۲۲	۱-۲- مقدمه
۲۳	۲-۲- مطالعات خارجی مربوط به سیاست‌های پولی در بخش کشاورزی
۲۷	۳-۲- مطالعات خارجی مربوط به برنامه‌ریزی ریاضی و بخش کشاورزی

- ۳۲ ۴-۲- مطالعات داخلی مربوط به سیاست‌های پولی بر بخش کشاورزی
- ۳۴ ۵-۲- مطالعات داخلی مربوط به ارزش‌گذاری آب در بخش کشاورزی
- ۴۱ ۳- روش تحقیق
- ۴۱ ۱-۳- مقدمه
- ۴۴ ۲-۳- حجم پول و نرخ بهره
- ۴۵ ۳-۳- روند متغیرهای مدل
- ۴۶ ۱-۳-۳- آزمون مانایی متغیرها
- ۴۶ ۲-۳-۳- آزمون ریشه واحد
- ۴۷ ۳-۳-۳- آزمون هم‌انباشتگی (هم‌جمعی)
- ۴۸ ۴-۳- روش برنامه‌ریزی خطی
- ۴۸ ۱-۴-۳- روش برنامه‌ریزی خطی چند دوره‌ای یا پویا
- ۵۱ ۲-۴-۳- مدل‌های غیرتعادلی
- ۵۱ ۱-۲-۴-۳- مدل‌های غیر تعادلی با عمر برنامه‌ریزی مشخص
- ۵۲ ۲-۲-۴-۳- مدل‌های غیر تعادلی با عمر برنامه‌ریزی نامشخص
- ۵۴ ۵-۳- ساختار مدل تجربی
- ۵۵ ۶-۳- محدودیت‌ها
- ۵۵ ۱-۶-۳- محدودیت آب
- ۵۶ ۲-۶-۳- محدودیت سطح زیر کشت
- ۵۶ ۳-۶-۳- محدودیت سرمایه
- ۵۷ ۴-۶-۳- محدودیت نیروی کار
- ۵۷ ۵-۶-۳- محدودیت کود شیمیایی

۵۸ محدودیت سموم دفع آفات و امراض گیاهی
۵۹ محدودیت تناوب زراعی
۶۱ جامعه آماری و روش نمونه‌گیری
۶۲ جمع بندی
۶۴ نتایج و پیشنهادات
۶۴ ۱-۴- مقدمه
۶۴ ۲-۴- نتایج توصیفی
۶۵ ۳-۴- بررسی اثر تغییر سیاست پولی بر نرخ بهره
۶۶ ۱-۳-۴- آزمون آماری روند زمانی متغیرها
۶۸ ۲-۳-۴- تخمین مدل
۷۵ ۴-۴- تعیین ارزش اقتصادی آب کشاورزی
۷۶ ۵-۴- بررسی اثر سیاست پولی بر ارزش اقتصادی آب کشاورزی
۷۹ ۶-۴- بررسی اثر سیاست پولی بر ارزش حال سود ناخالص
۸۰ ۷-۴- نتیجه‌گیری
۸۱ ۸-۴- پیشنهادات
۸۴ فهرست منابع

فهرست جداول و شکل‌ها

۲۰ جدول ۱-۱: اطلاعات مربوط به محصولات زراعی شهرستان ارزوئیه سال زراعی ۹۰
۲۹ جدول ۱-۲: خلاصه مطالعات انجام شده خارجی
۳۸ جدول ۲-۲: خلاصه مطالعات انجام شده داخلی
۶۷ جدول ۱-۴: نتایج آزمون دیکی فولر
۶۷ جدول ۲-۴: نتایج آزمون دیکی فولر (تفاضل اول)
۶۸ جدول ۳-۴: نتایج مربوط به تخمین رابطه بین نرخ بهره و حجم پول

- جدول ۴-۴: نتایج آزمون هم انباشتگی..... ۶۹ ...
- جدول ۴-۵: الگوی بهینه کشت با استفاده از مدل برنامه‌ریزی پویا در دوره‌ی ۵ ساله با نرخ بهره ۲۰٪ واحد: هکتار..... ۷۴
- جدول ۴-۶: مقایسه الگوی کشت فعلی منطقه و الگوی بهینه کشت در سال اول دوره برنامه‌ریزی..... ۷۵ .
- جدول ۴-۷: ارزش اقتصادی منابع آب زیرزمینی (ریال) و میزان برداشت از سفره‌های زیر زمینی (میلیون متر مکعب)..... ۷۶
- جدول ۴-۸: الگوی بهینه کشت با استفاده از مدل برنامه‌ریزی پویا در دوره‌ی ۵ ساله با نرخ بهره بالاتر از ۳۸ درصد..... ۷۷
- جدول ۴-۹: درصد تغییرات الگوی کشت بر اثر سناریوهای مختلف نرخ بهره (نرخ بهره بالاتر از ۳۸ درصد و پایین تر از آن)..... ۷۸
- جدول ۴-۱۰: ارزش اقتصادی آب طی سناریوهای مختلف افزایش حجم پول در دوره‌ی پنج ساله..... ۷۹ .
- جدول ۴-۱۱: اثر سیاست پولی بر ارزش حال سود ناخالص..... ۸۰

شکل ۱-۱: موقعیت منطقه مورد مطالعه نسبت به ایران و استان کرمان..... ۱۹.....

شکل ۱-۳: چارچوب نظری تحقیق..... ۴۳.....

فصل اول

کلیات تحقیق

۱- کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

ایران سرزمینی خشک با نزولات جوی بسیار کم بوده که میزان میانگین بارندگی در آن کمتر از یک سوم بارندگی در سطح دنیاست (علی‌زاده، ۱۳۸۵). طرح‌های توسعه‌ی منابع آب به منظور افزایش سطح زیرکشت آبی از جمله برنامه‌های زیربنایی است که در کشورهایی با شرایط آب و هوایی خشک و نیمه خشک مانند ایران، همواره مورد توجه بوده‌است (باقریان و همکاران، ۱۳۸۶). محدودیت منابع آبی، رشد سریع جمعیت و نیاز به تولید بیشتر، سبب شده‌است که بخش کشاورزی، نسبت به سایر بخش‌های مصرف‌کننده آب، تقاضای بیشتری برای مصرف داشته‌باشد. بنابراین، مهم‌ترین چالش بخش کشاورزی در اقلیم‌های خشک کم بارش، در شرایط کنونی چگونگی تولید بیشتر غذا از آب کمتر است (فال سلیمان و چکشی، ۱۳۹۰).

با توجه به آمار و ارقام موجود و مطالعات انجام گرفته در ایران می‌توان گفت که آب کمیاب‌ترین عامل تولید محصولات کشاورزی است و توسعه‌ی بخش کشاورزی رابطه‌ی مستقیم با کمیت و کیفیت منابع آب و چگونگی مدیریت و استفاده از این منابع دارد (خلیلیان و موسوی، ۱۳۸۴). آنچه مسلم است جهان در سال ۲۰۵۰ با بحران شدید آب رو به رو خواهد شد؛ اما بررسی‌ها و پیش‌بینی‌های انجام شده در

این زمینه در بسیاری موارد غیرواقع بینانه و نادرست است به طوری که برداشت آب مبنای چنین پیش بینی‌هایی قرار می‌گیرد. از طرفی، میزان برداشت آب و استفاده مجدد از آنها به خصوص در سال‌های آینده، سرعت بیشتری خواهد یافت و بنابراین، میزان استحصال و مصرف آب به عنوان شاخصی برای ارزیابی وضعیت منابع آبی و عملکرد سیستم‌های توزیع و انتقال آب، مورد پذیرش نیست و با خطا و اشتباه همراه خواهد بود (بیسواز^۱، ۲۰۰۵).

در مدیریت تقاضای آب، تلقی آن به عنوان کالای با ارزش، بهترین راه رسیدن به مصرف مناسب آب و مشوقی برای ذخیره‌سازی و حفاظت از آن است (اسدی و سلطانی، ۱۳۷۹). افزون بر رشد تقاضا برای آب و نبود ثبات فزاینده در عرضه‌ی آن، آب قابل دسترسی به صورت پیوسته در حال کاهش است. در بیشتر کشورها، جایی که اراضی آبی نقشی مهم را ایفا می‌کنند، کشاورزان پرداخت آب‌بهای ناچیز را حق خود می‌دانند (آب با هزینه‌ی پایین و صفر در باور کشاورزان توجیه شده‌است)، این باور به گونه‌ی معمول در سیستم‌های سیاستی آن‌ها منعکس می‌شود (ابوزید^۲، ۲۰۰۲).

بخش کشاورزی در اقتصاد کشور به لحاظ دارا بودن قابلیت‌ها و ظرفیت‌های قابل انتقال از اهمیت خاصی برخوردار است و نقش این بخش در تأمین مواد غذایی مردم و تهیه مواد اولیه برخی از صنایع شایان توجه است (مقدسی و فرهادی، ۱۳۸۲). در این بین رسالت اصلی بخش کشاورزی به عنوان بخش تولیدکننده‌ی غذا، تأمین نیازهای غذایی افراد جامعه است. علاوه بر این با توسعه‌ی تولید، این بخش می‌تواند افزون بر تأمین غذای کافی برای تأمین نیازهای دیگر اقتصادی نیز مشارکت داشته‌باشد. لذا باید سیاست‌گذاری در این بخش با نگاهی به سیاست‌های کلان کشوری صورت گیرد (رزاقی، ۱۳۷۶).

¹ Biswas

² Abozeyd

سیاست‌های پولی یکی از ابزارهای قوی در اختیار سیاست‌گذاران است که تأثیر آن بر متغیرهای اقتصادی گاهی غیر قابل انتظار و ناخواسته است. برای اعمال یک سیاست پولی موفقیت‌آمیز، لازم است مقامات پولی ارزیابی صحیحی از زمان و میزان تأثیر این سیاست بر متغیرهای اقتصادی داشته باشند (طاهری فرد و موسوی آزاد کسمایی، ۱۳۸۷).

سیاست پولی مجموعه اقداماتی است که بانک مرکزی به منظور کنترل فعالیت‌های اقتصادی جامعه به کار می‌برد. چنین سیاستی بر عرضه پول و نرخ بهره اثر می‌گذارد و از این طریق بسیاری از اهداف اقتصادی نظیر افزایش اشتغال، ثبات قیمت‌ها و حل مشکل رکود را متأثر می‌سازد (شریفی رنانی و همکاران، ۱۳۹۰). تغییرات نرخ بهره اثرات قابل توجهی روی تصمیم‌گیری عاملان اقتصادی دارد و به عنوان یکی از متغیرهای سیاست‌گذاری در اقتصاد کلان مطرح و همواره مد نظر دولتمردان اقتصادی بوده و توجه بسیاری از کارگزاران و عاملان اقتصادی را به خود جلب نموده است. (مهرگان و همکاران، ۱۳۸۵).

طرفداران کینز، معتقدند که نرخ بهره نقش اساسی در انتقال سیاست پولی ایفا می‌کند، به طوری که این نرخ حلقه‌ی ارتباطی و انتقالی سیاست پولی به بخش واقعی اقتصاد محسوب می‌شود. این انتقال از سه طریق مخارج سرمایه‌گذاری، مخارج مصرفی کالاهای بادوام و حساب سرمایه امکان‌پذیر است. در انتقال از طریق مخارج سرمایه‌گذاری، اتخاذ سیاست پولی انبساطی، موجب کاهش نرخ بهره‌ی واقعی و به تبع آن کاهش هزینه‌ی سرمایه و افزایش سرمایه‌گذاری شده و در نهایت، تقاضای کل اقتصاد را افزایش می‌دهد. همچنین در فرایند انتقال از طریق مخارج مصرفی کالاهای بادوام، اعتقاد بر این است که تغییرات نرخ بهره، علاوه بر تحت تأثیر قرار دادن مخارج سرمایه‌گذاری، تقاضا برای کالاهای بادوام را تغییر می‌دهد، در فرایند انتقال از طریق حساب سرمایه، این موضوع مطرح می‌شود که تغییر در نرخ بهره، جریان‌ات سرمایه را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد (طاهری فرد و موسوی آزاد کسمایی، ۱۳۸۷).

۱-۲- بیان مسئله

آب، به عنوان یکی از ارزشمندترین منابع طبیعی، گنجینه مشترک انسان‌هاست که مورد تقاضای بخش‌های مختلف قرار می‌گیرد و به عنوان یکی از نهاده‌های اصلی تولید محصولات کشاورزی جایگاه خاصی در توسعه پایدار بخش کشاورزی و توسعه اقتصادی سایر بخش‌ها دارد. با افزایش سریع جمعیت از یک سو و محدودیت تأمین منابع آب‌های شیرین از سوی دیگر، باعث پدید آمدن رقابت و چالش شدید بین بخش‌ها و مناطق مختلف مصرف‌کننده آب شده‌است. بخش عمده‌ای از عدم تعادل موجود منابع آبی، چه در بعد محلی و ملی و چه در بعد جهانی، ناشی از محدودیت طبیعی آن و بخش دیگر، متأثر از اقدامات و فعالیت‌های اقتصادی بشر است، که در قالب استفاده غیر اقتصادی این منبع ارزشمند ظاهر می‌شود. علاوه بر این عدم توزیع متناسب بارندگی و عدم تطابق نیاز مصرف با زمان نزولات جوی و نیاز شدید به سرمایه‌گذاری در بخش‌های ذخیره، پایش و حفاظت از منابع آب، ابعاد چالش منابع آب را سنگین‌تر و وخیم‌تر می‌کند (چیدری و همکاران، ۱۳۸۴).

به سبب اهمیت مدیریت مصرف آب به عنوان رویکردی اجتماعی، ارزش اقتصادی آب به عنوان عاملی مؤثر در مصرف بهینه و مدیریت عرضه و تقاضا مطرح می‌شود (جوهانسون ساویر و همکاران^۱، ۲۰۰۵) با کمبود یک کالا، میزان تقاضای آن افزایش می‌یابد و همین مسئله سبب افزایش قیمت آن می‌گردد؛ بنابراین، اولین گام مهم به سوی «اقتصادی شدن» ارزش آن کالا و به اصطلاح مصرف صحیح آب، پذیرفتن آن به عنوان یک کالای اقتصادی است. کاهش فزاینده منابع آب و افزایش رقابت میان مصرف‌کنندگان این کالا، بر لزوم برنامه‌ریزی‌های مدیریتی تأکید دارد (سای و همکاران^۲، ۲۰۰۱).

^۱ Johansson Sawyer et al.

^۲ Cai et al.

میزان بهره‌برداری از منابع آب سطحی و زیرزمینی در هر منطقه ارتباط مستقیم با آب مورد نیاز برای آبیاری محصولات کشاورزی در آن منطقه دارد. تنوع گیاهانی که در هر منطقه کشت می‌شود و سطح زیرکشت این گیاهان تعیین‌کننده مقدار آبی است که برای مصارف آبیاری از سفره‌های آب زیرزمینی استخراج و یا از جریان‌های سطحی برداشت می‌گردد؛ به عبارت دیگر، میزان آب آبیاری با توجه به الگوی کشت منطقه تعیین می‌شود (باریکانی و همکاران، ۱۳۹۰).

وضعیت آبیاری زمین‌های کشاورزی و در نتیجه هدر رفت آب خصوصاً در مناطق کم آبی نظیر استان کرمان به یکی از چالش‌های پیش رو در زمینه توسعه کشاورزی این استان تبدیل شده است (سازمان جهاد کشاورزی استان کرمان، ۱۳۹۰). پمپاژ بیش از حد از سفره‌های آب زیرزمینی استان کرمان، پیامدهای نامطلوبی همچون تغییر کیفیت آب زیر زمینی و پیشروی جبهه‌ی آب شور، کاهش حجم ذخائر آبی، تغییر ضرایب هیدرودینامیکی سفره‌ها، افزایش اجباری عمق چاه‌ها، خشک شدن منابع برداشت آب (چاه، چشمه و قنات)، افزایش مصرف انرژی استحصال آب زیر زمینی، افزایش آسیب‌پذیری دشت‌ها نسبت به خشکسالی، نشست زمین، ایجاد درز و شکاف در سطح زمین و بناها، خسارت به تأسیسات، به خطر افتادن اکوسیستم طبیعی و خشک شدن برخی از مزارع و باغات را در پی داشته است (شاهی دشت و عباس نژاد، ۱۳۹۰). شهرستان ارزوئیه در جنوب غربی استان کرمان واقع شده است و متوسط بارندگی این شهرستان حدود ۹۰ میلی‌متر در سال می‌باشد و با بحران کم‌آبی و استحصال بیش از حد آب‌های زیرزمینی مواجه است.

سیاست‌های پولی، مالی و نرخ ارز همانند سیاست‌های تجاری نه تنها بر درآمد واقعی کشاورزان و روابط مربوط به سایر بخش‌های اقتصادی اثر می‌گذارد، بلکه همچنین بر تجارت بین بخش‌های کشاورزی

و غیر کشاورزی نیز تأثیرگذار می‌باشد. مهم‌ترین متغیرهای اقتصاد کلان داخلی برای بخش کشاورزی عبارت از نرخ تورم، نرخ واقعی رشد ناخالص ملی، نرخ بهره و نرخ ارز می‌باشد (لتسوالو و کرستن^۱، ۲۰۰۳).

تغییر در متغیرهای اقتصاد کلان اثرات مستقیم و غیر مستقیم بر بخش کشاورزی دارد (شاین و همکاران^۲، ۲۰۰۹). اثرات مستقیم از طریق تغییرات سمت عرضه و تقاضا حاصل می‌شوند. از سمت عرضه، تغییر در بازارهای مالی (مثل نرخ بهره) بازارهای محصولات کشاورزی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بدین صورت که تغییر در بازارهای مالی، از طریق هزینه‌ها، بازارهای کشاورزی را دچار دگرگونی می‌کند. زیرا تغییر در هزینه‌ها بر تصمیمات سرمایه‌گذاری و ریسک نرخ بهره مؤثر است. به عنوان مثال، کاهش نرخ بهره، هزینه‌ی استقراض پول کشاورز جهت هزینه‌های تولیدی کوتاه‌مدت (هزینه‌های عملیاتی مثل کود، بذر، مخارج دام و...) و هزینه‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت (مثل زمین، تجهیزات، ماشین‌آلات و فهرست دارایی) را کاهش می‌دهد، لذا اثر مثبت بر درآمد کشاورز دارد. در مقابل، نوسانات غیرمنتظره نرخ‌های بهره می‌تواند یک منبع ریسک عملیاتی برای کشاورزان و تجار بخش کشاورزی محسوب گردد (ربییعی و همکاران، ۱۳۹۱).

تأثیرات غیر مستقیم متغیرهای اقتصاد کلان عموماً از اثرات آن‌ها بر روی نرخ ارز و قیمت انرژی ایجاد می‌گردند. با توجه به تئوری‌های اقتصاد، به عنوان مثال، کاهش نسبی نرخ بهره داخل کشور در مقایسه با نرخ بهره در کشور خارجی سبب می‌شود تا تقاضا و ارزش پول ملی کاهش پیدا کند. بر اثر کاهش ارزش پول ملی سرمایه‌گذار خارجی تمایل پیدا می‌کند که در دارایی‌های جایگزین سرمایه‌گذاری نماید. کاهش ارزش پول، محصولات کشاورزی کشور را در هر دو بازار داخلی و خارجی رقابتی می‌کند. زیرا کاهش ارزش پول ملی منجر به افت (افزایش) قیمت‌های صادرات (واردات) می‌شود و بدین وسیله در

^۱ *Letsoalo and Kirsten.*

^۲ *Shane et al.*

بهبود درآمد کشاورز مساعدت می‌نماید (بیک و کو^۱، ۲۰۰۹). امروزه تصور اقتصادی بدون استفاده از ابزارهای سیاست‌گذاری و مداخله سیاست‌گذاران تقریباً غیر ممکن به نظر می‌رسد. لذا آنچه اهمیت دارد کاهش هزینه‌های ناشی از سیاست‌ها و افزایش کارایی آن‌ها است (ربیعی، ۱۳۹۱).

سیاست‌هایی که بخش کشاورزی را تحت تأثیر قرار می‌دهند، الگوی کشت و میزان مصرف نهاده‌ها و همچنین ارزش اقتصادی این نهاده‌ها را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهند. با توجه به اهمیت بخش کشاورزی به عنوان یکی از بخش‌های عمده اقتصادی کشور و آب به عنوان کمیاب‌ترین نهاده‌ی بخش کشاورزی و همچنین وجود مشکل کم آبی در دشت ارزوئیه، اثر سیاست‌های پولی بر ارزش اقتصادی آب کشاورزی شهرستان ارزوئیه کرمان در این مطالعه مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۱-۳- اهداف تحقیق

- ✓ تعیین الگوی بهینه‌ی کشت منطقه با استفاده از مدل برنامه‌ریزی ریاضی پویا.
- ✓ تعیین اثر سیاست‌های پولی بر سود ناخالص کشاورزان در منطقه مورد بررسی.
- ✓ تعیین اثر سیاست‌های پولی بر ارزش اقتصادی نهاده‌ی آب بخش کشاورزی در منطقه مورد بررسی.

۱-۴- سؤالات تحقیق

- ✓ سیاست‌های پولی بر سود ناخالص کشاورزان چه اثری دارند؟
- ✓ سیاست‌های پولی بر ارزش اقتصادی نهاده‌ی آب در بخش کشاورزی چه اثری دارند؟

^۱ Baek and Koo